

УДК 534.75

DOI: [10.20535/2312-1807.2017.22.2.96834](https://doi.org/10.20535/2312-1807.2017.22.2.96834)Найда С. А., д.т.н., OrCID [0000-0002-5060-2929](https://orcid.org/0000-0002-5060-2929)e-mail: sa.naida@aae.kpi.uaНайда М. С., OrCID [0000-0003-1709-9716](https://orcid.org/0000-0003-1709-9716)e-mail: naida.nik@gmail.com

Національний технічний університет України

«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

МЕТОД УНІВЕРСАЛЬНОГО АУДИОЛОГІЧНОГО СКРИНІНГУ НОВОНАРОДЖЕНИХ

У роботі запропонована нова методика скринінга слуху новонароджених на основі наступних результатів дослідження слуху: отримана формула для параметра норми середнього вуха - умова оптимізації його акустомеханической системи на максимум смуги пропускання в мовному діапазоні частот 500 ÷ 4000 Гц, інваріант вуха, безрозмірний параметр норми його стану; встановлено особливе місце звуку "а" в слуху - мовленнєвій системі людини; виявлено уроджений дефект середнього вуха і його зв'язок з мутованим геном *WFS1*, який, і білки подібного роду, синтезуються в дуже невеликих кількостях у внутрішньому вусі; виявлено місце знаходження сенсора акустичного рефлексу на барабанній перетинці і його роль в захисті слухових центрів мозку від великих інтенсивностей звуку; виміряно за допомогою багаточастотного тимпанометра величину "щільності" (≈ 41 дБ) між аудіограмами повітряної і кісткової провідності при повному руйнуванні ланцюга слухових кісточок; відкрита формула частотно-часової залежності викликаної отоакустической емісії і визначені параметри норми завитки, що робить отоакустическую емісію ефективним експрес-методом об'єктивної диференціальної діагностики слуху, особливо у новонароджених; встановлено, що розподіл спектру звуку на частотні інтегруючі групи, що є однією з найважливіших властивостей слуху, відбувається в завитці внутрішнього вуха, а не в сенсоневральній системі, як до сих пір вважалося (це має принципове значення для індивідуального налаштування слухових апаратів і оптимального кодування звуку в кохлеарному імпланті); показано, що форма стимулу викликаної отоакустической емісії в зовнішньому слуховому проході має вигляд імпульсної функції середнього вуха, а не короткого (широкосмугового) звукового імпульсу, як при подачі в "калібрувальну" камеру з жорсткими стінками; встановлено, що амплітуда викликаної отоакустической емісії характеризує стан середнього вуха, а частотно-часова залежність - завитки внутрішнього вуха.

Бібл. 16, рис. 3.

Ключові слова: середнє вуха; резонансна частота середнього вуха; формула для параметра норми середнього вуха; імпеданс

Вступ. У підручнику [1] серед методів дослідження звукового аналізатора як найважливіший називається анамнез. Він же залишається таким і по теперішній час, і є найменш інструментально забезпеченим. Нагадаємо, що анамнез (від грецького *anamnesis* - спогади) – дані, одержані шляхом розпитування хворого і його близьких про умови життя, перенесених захворюваннях, розвитку картини хвороби.

Основним показником нормального слуху в [1] називаються аудіограми повітряної і кісткової провідності – залежності порогу слуху від частоти. Цей метод відноситься до суб'єктивних методів діагностики, тому що потребує участі пацієнта і заглушеного приміщення. Здавалося б, що він дає індивідуальне значення, але сказати,

що воно нормальне, можна тільки з великою похибкою $\pm(10 \div 15)$ дБ (крайні значення відрізняються в 20 ÷ 30 разів). Це тому, що за "аудиометричний нуль" приймається середній поріг чутності кожного тону, одержаному для великої кількості молодих людей зі здоровим слухом у віці 18 ÷ 30 років.

Вуха вагітної дає об'єктивний анамнез. Цей же метод придатний і для масового обстеження молодших школярів.

Завдяки тому, що отримання формули для параметра норми середнього вуха людини [2] дозволяє об'єктивно визначати індивідуальний "аудиологічний нуль" з точністю в 20 ÷ 30 разів більшою, з такою ж точністю, ще на функціональному рівні, визначаються втрати слуху. Це дає підстави досліджувати слух кожного новонародженого

безпосередньо в пологовому будинку. Метою роботи є запропонувати метод такого дослідження.

Акустичні засоби скринінгу слуху. В роботі [3] була запропонована конструкція електроакустичного мосту, яка була покладена в основу побудови акустичних імпедансометрів. Вона представляє собою реєстрацію акустичного опору слухового каналу і середнього вуха, або оберненої величини в одиницях еквівалентного об'єму. Оскільки слух при цьому не приймає участі, то імпедансометрія є об'єктивним методом, особливо придатним для новонароджених та дітей раннього віку, де суб'єктивний метод просто непридатний. Є два види акустичної імпедансометрії – тимпанометрія і акустична рефлексометрія (АР). При тимпанометрії вимірюється залежність еквівалентного об'єму від вимушеної зміни тиску в герметично закритому слуховому каналі. Це дозволяє відокремити його об'єм від еквівалентно об'єму середнього вуха, який на стандартній зондовій частоті 226 Гц характеризує гнучкість барабанної перетинки.

Перед тимпанометрією, а також вимірюванням отоакустичної емісії, отоларинголог оглядає вуха за допомогою отоскопа. Навіть незначні зміни з боку барабанної порожнини відбиваються на барабанній перетинці. Для отоскопії потрібні лобний рефлектор і вушні лійки різних розмірів, залежно від віку хворого і ширини слухового проходу. Користування отоскопом вимагає практики і навичок, а діагностування – високої кваліфікації отоларинголога.

За допомогою сучасного відеотоскопа можна побачити незначні зміни в стані досліджуваного вуха, а головне записати зображення в цифровій формі на носії, і потім задокументувати його, і використовувати в телемедицині. Це значно знижує вимоги до кваліфікації оператора, але вимагає знання отриманої формули для параметра норми середнього вуха [2], щоб застосувати кількісні діагностичні параметри.

АР основана на зміні еквівалентного об'єму вуха у відповідь на тональний акустичний стимул на частотах 500, 1000, 2000, 4000 Гц (мовленнєвий діапазон слуху) інтенсивністю вище порогової (80 ÷ 90 дБ).

Новий напрям об'єктивної діагностики – ехоскопія вуха – був запропонований і розрахований на кафедрі акустики та акустоелектроніки КПІ ім. І. Сікорського [4]. Але в той час вважалося, що при нормальному стані середнього вуха барабанна перетинка добре поглинає звукову енергію і лише невелика її частина відбивається назад у слуховий прохід. Генератора і одночасно приймача тоді відшукати не вдалось.

Виявилось, що велика міжсуб'єктна розбіжність даних в клінічній практиці може перебивати відхилення від норми. Цей факт і склав основну проблему діагностики слуху.

В 1996 р. в США та Канаді була прийнята універсальна програма скринінгу слуху новонароджених. Нагадаємо, що в 1961 р. угорсько-американський фізик Г.Бекеші був удостоєний Нобелівської премії по фізіології і медицині “за відкриття фізичних механізмів сприйняття подразнень завитки”. Зазначимо, що Г.Бекеші досліджував експериментально і середнє вуха людини, але на ізольованій скроневій кістці, в якій технологічний отвір шунтував барабанну порожнину. Його висновок був той, що середнє вуха людини являє собою фільтр нижніх частот, а його гранична частота дорівнює частоті механічного резонансу барабанна перетинка – слухові кісточки. Прийшло рішення створити математичну модель живого середнього вуха, щоб в неї ввійшли тільки вимірювані тимпанометрією параметри [5].

Модель середнього вуха людини. В якості моделі середнього вуха була вибрана аналогова електрична схема гучномовця з ящиком-резонатором і трубкою (отвором) в передній стінці (рис.1) [5].

В такій моделі барабанна порожнина, в якій знаходяться слухові кісточки і від якої відходить слухова труба, є не просто об'ємом, а акустичним трансформатором, що разом з трубою перетворює середнє вуха в акусто-механічну систему двох зв'язаних резонансних ланцюгів, елементом зв'язку яких є саме барабанна порожнина. Це є вирішальним кроком до розгляду біофізичної системи.

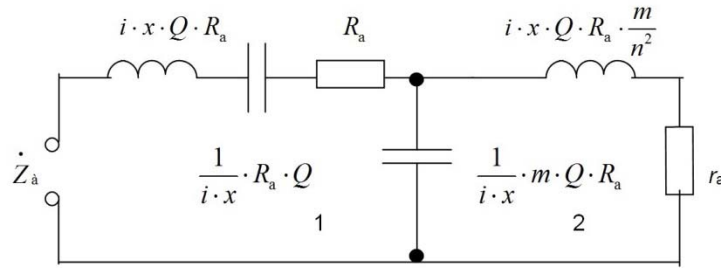

Рис.1. Модель середнього вуха людини на основі електроакустичних аналогій: $x = f / f_{p1}$ – відносна частота; Q – добротність механічної коливальної системи середнього вуха; $m = V_{б.п} / V_{б.пор}$; $n = (f_{p2} / f_{p1})$; f_{p1} – резонансна частота коливань барабанної перетинки, f_{p2} – резонансна частота коливань барабанної порожнини і слухової труби, $V_{б.п}, V_{б.пор} \approx 0.9 \text{ см}^3$ – еквівалентні об'єми барабанної перетинки та порожнини, $\dot{Z}_a = R_a + iX_a$ - комплексний акустичний імпеданс середнього вуха; r_a – акустичний опір втрат у другому контурі

В теорії смугових фільтрів в радіотехніці - зв'язаних ланцюгів з однаковою резонансною частотою – безрозмірним параметром, який характеризує систему, є фактор зв'язку:

$$A = k_{зв} \cdot Q, \quad (1)$$

де $k_{зв} < 1$ - коефіцієнт зв'язку, Q - добротність системи.

Випадок $A = 1$ називають режимом критичного зв'язку. Якщо $A < 1$, резонансні криві мають єдиний максимум на резонансній частоті одиночного контуру. Якщо $A > 1$ резонансні криві стають двогорбими.

Займаючись оптимізацією широкосмугових п'єзоперетворювачів для ультразвукових медичних сканерів в мегагерцовому діапазоні частот на основі авторської методики зв'язаних контурів, парціальні частоти яких можна змінювати [6], було помічено, що максимальна ширина смуги частот досягається при такій же умові $A = 1$, а її значення може досягати 100% від верхньої парціальної частоти.

Щоб дізнатись, яке значення A одержує в створеній природою системі – вусі людини, праву частину формули (1) було виражено через об'єм барабанної порожнини $V_{б.пор}$, еквівалентні об'єми на частоті 226 Гц та на резонансній частоті f_p :

$$A = \frac{V(f_p)}{V(226)} \cdot \frac{1}{\sqrt{1 + V_{б.пор} / V(226)}} = 1. \quad (2)$$

Виявилось, що ця величина дорівнює одиниці, і вона є параметром норми стану середнього вуха.

Із залежності акустичного опору від частоти одержано, що частота механічного резонансу дорівнює ≈ 660 Гц для чоловіків та ≈ 1000 Гц для жінок і дітей, тоді як до цього вважалась однаковою і рівною ≈ 1000 Гц. Другою резонансною частотою середнього вуха і одночасно частотою чверть-хвильового резонансу слухового каналу є частота ≈ 2500 Гц. Це є частоти першої (у чоловіків), другої (у жінок і дітей) найбільш виступаючих та третьої формант звуку "а" мови, встановлені експериментально [7]. Таким чином була відкрита особлива роль звуку "а" в мові і слуху. З ним дитина народжується, ним вона спілкується з матір'ю і його було запропоновано як новий метод - записувати при народженні, щоб діагностувати стан слуху у новонароджених та слідкувати за розвитком слуху і в подальшому.

Наведемо приклад визначення параметру норми за допомогою високочастотного клінічного імпедансометра AT235h фірми Interacoustics (Данія), який крім стандартної зондової частоти 226Гц, має частоти 678, 880 і 1000Гц. Графічне зображення залежності еквівалентного об'єму від зміни відносного тиску повітря – тимпанограма – друкується на стрічці принтером приладу (рис.2). Крім того, окремо друкуються значення наступних величин: об'єм зовнішнього слухового проходу – *ear volum (EV)*; еквівалентний об'єм у максимумі тимпанограми – *compliance*; відносний статичний тиск, що відповідає максимумові тимпанограми – *pressure (P)*; градієнт (G). Для нашого випадку чоловічого вуха ($f_p \approx 678$ Гц, рис.2) фактор зв'язку для правого вуха згідно (2)

дорівнює $A_{np} = \frac{0.64}{0.79} \cdot \frac{1}{\sqrt{1+1/0.79}} = 0.53$, а для лівого $A_n = \frac{0.29}{0.51} \cdot \frac{1}{\sqrt{1+1/0.51}} = 0.33$, що свідчить про наявність порушень в середньому вусі в обох випадках.

Важливо відзначити, що був встановлений варіант формули [8], який пов'язує між собою об'єм слухового каналу, барабанної порожнини,

гнучкість барабанної перетинки і "градієнт" стандартної (226 Гц) тимпанограми (в мілілітрах), який вказується, але не використовується, в деяких одночастотних тимпанометрах, що відкриває перспективу і їх використання:

$$\frac{EV / V(226)}{\sqrt{(V(226) / G) - 1}} = 1, \quad (3)$$

де $V(226)$ - еквівалентний об'єм середнього вуха у максимумі тимпанограми при $\Delta p_{ст} = 0$.

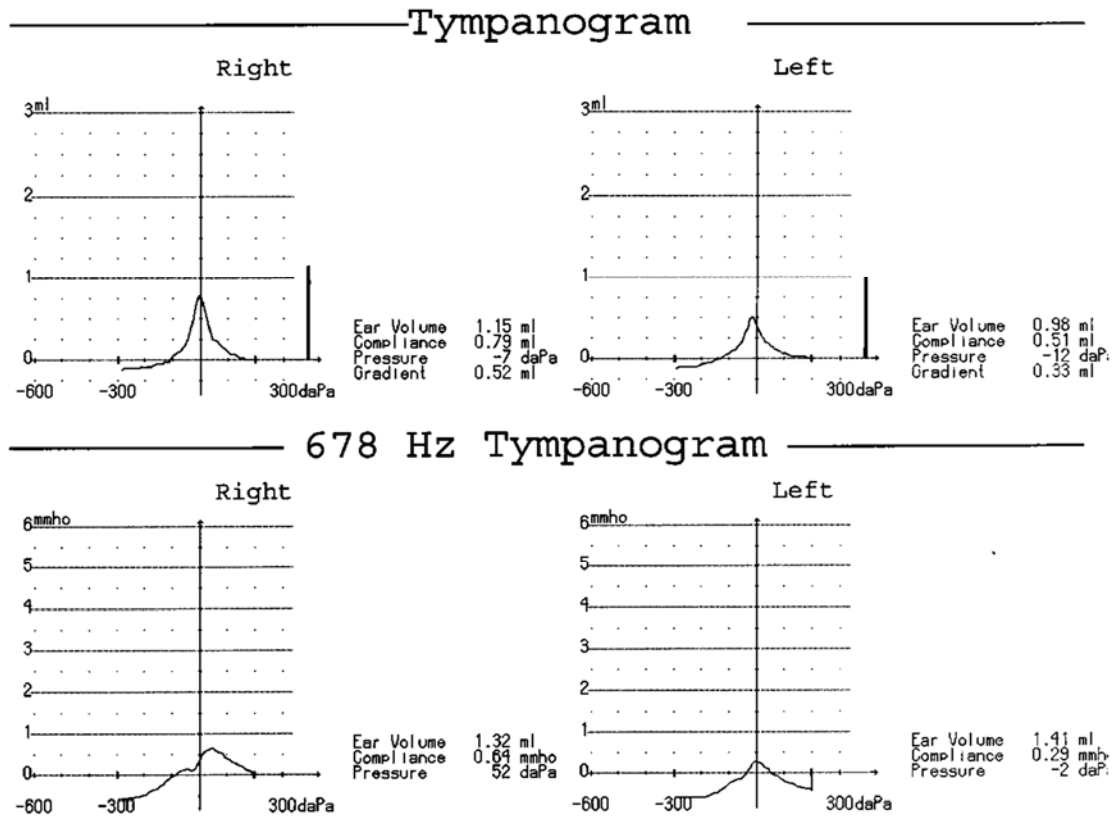

Рис.2. Тимпанограми середнього вуха чоловіка: 226 Гц (зверху), 678Гц (знизу)

Більш того, встановлено співвідношення між параметрами стандартної тимпанограми, площею барабанної перетинки і кутом при вершині утвореного конуса θ , що відкриває перспективу і для кількісної отоскопії:

$$\begin{aligned} \Delta p_{ст1} \cdot V(226) &= \\ &= \frac{\pi}{32} \rho c_0^2 \cdot d_c^3 [(V(226) / V_1) - 1] \sin \theta, \quad (4) \end{aligned}$$

де V_1 - еквівалентний об'єм при $\Delta p_{ст1}$; $d_c = \sqrt{4 \cdot S_{6,n} / \pi}$ - середній діаметр барабанної перетинки, яка має невелику еліптичність; де $\rho = 12 \text{ кг/м}^3$, $c_0 = 342 \text{ м/с}$ - питома вага повітря і швидкість звуку в ньому.

Розглянемо, як проходить звук через барабанну перетинку. Із формули для параметра норми середнього вуха (2) впливає принцип відбиття звуку від барабанної перетинки: максимальний коефіцієнт проходження і мінімальний коефіцієнт відбиття по енергії однакові, тобто рівні половині. Звідси впливає ще один метод визначення параметра норми - по вимірюванню коефіцієнта відбиття на частоті першого резонансу. Еквівалентний вираз цього принципу зв'язує між собою швидкість звуку в повітрі, вказану частоту, еквівалентний об'єм і площу барабанної перетинки.

Аналізуючи тимпанограми жінки, яка також проводила вивчення спектру звуків "а" і "у", була звернута увага на те, що в правому вусі $A = 1$,

а в лівому $A = 1.6$ [9]. При цьому гнучкість барабанної перетинки була в 2,15 рази меншою ніж в правому, так що втрата слуху на частоті 226 Гц $6.6\text{дБ} \ll 10\text{дБ}$, і суб'єктивною аудіометрією не виявляється. Резонансні частоти і еквівалентні об'єми на цих частотах співпадали. Це можна пояснити тільки тим, що площа барабанної перетинки в лівому вусі в $\sqrt{2.15} = 1.46$ рази менше, ніж в здоровому. Так було виявлено об'єктивну характеристику вродженого дефекту слуху, викликаного мутуванням геном WFS1 (wolfram in ER transmembrane glycoprotein), білок якого в невеликій кількості утворюється тільки в завитці внутрішнього вуха. Як встановила міжнародна група дослідників методом суб'єктивної аудіометрії [10], цей ген відповідає за незвичний тип глухоти – зменшену здатність чути низькочастотні звуки. Припускається, що в виникненні і розвитку слуху задіяно біля 50 генів, лише 20 із яких ідентифіковано [11]. Вчені виявили, що діти, які одержали від своїх батьків мутовану версію WFS1, поступово втрачають здатність чути низькочастотні звуки. З часом ситуація погіршується до такого ступеню, що їм необхідно використовувати слухові апарати.

Припускається, що існує зв'язок між мутаціями в WFS1 і більш розповсюдженою формою втрати слуху, при якій втрачається здатність чути звуки високої частоти.

Важливо відмітити, що досліджуючи втрати слуху у декількох поколінь суб'єктивним методом, дослідники могли фіксувати вже патологічні зміни, тоді як метод по тимпанограмам обох вух фіксує іще функціональні зміни, що дає надію втрутитись в процес. Крім того, перевагою його є швидкість проведення тесту.

Знайшовши параметр норми середнього вуха, можна знайти і параметр норми внутрішнього вуха (завитки). Розглянемо, як це зробити.

Метод скринінгу слуху на основі реєстрації сигналів отоакустичної емісії. Отоакустична емісія (ОАЕ) зараз вважається основним методом скринінгу слуху новонароджених. Вона, по даним Д.Кемпа [12], який вперше спостерігав і описав її в 1978 році [13], покладена в основу біля 100 програм в США. Основним параметром вважається її наявність або відсутність. І тільки в 30% випадків він спостерігав кореляцію між рівнем ОАЕ і аудіометричним порогом, що дуже мало для клінічного використання. Але дуже велика кореляція спостерігається між існуванням ОАЕ і аудіометричним порогом “в нормальному діапазоні”. В роботі [14] Д.Кемп писав: “Але і че-

рез двадцять років після першої реєстрації в Королівському національному госпіталі Лондона багато професіоналів по слуху сприймають ОАЕ як невідому “нову технологію”... Технічна складність багатьох наукових статей по ОАЕ затрудняє їх сприйняття. Коментарі, які викладають помилкові і неточні ідеї про ОАЕ без наукового обґрунтування додають до проблеми”.

Хоча посилання на піонерську роботу Д.Кемпа [13] зустрічаються майже у всіх статтях по ОАЕ емісії, аналіз результатів її відсутній. Зокрема той, що при відсутності втрати слуху в середньому вусі, що встановлювалось порівнянням аудіограм кісткової і повітряної провідностей, і наявності втрат на частотах 0,25; 0,5; 1; 2; 4; 6 кГц в обох вухах трьох молодих пацієнтів до 120 дБ ОАЕ при малій інтенсивності стимулу була відсутня, а при його збільшенні її рівень різко збільшувався до рівня такого ж, як в усі без втрат. Це – феномен підсиленого наростання гучності (рекруїтмент), який в суб'єктивній аудіометрії вважається основним показником кохлеарної (завиткової) патології. Оскільки при скринінгу слуху новонароджених задається нелінійний стимул 84 дБ, то основна патологія не фіксується. Не згадується вона і в роботі Д.Кемпа 2002 р. [12]. В ній іще говориться: “Взагалі відповіді ОАЕ несуть велику кількість інформації про стан, активність і оточення зовнішніх волоскових клітин (ЗВК), яку ми не можемо інтерпретувати. Тим не менше ОАЕ забезпечує єдине неінвазивне вікно в завитці і самою своєю присутністю підтверджує досинаптичну функцію завитки. І якщо ми зможемо вивчити, як вилучати визначені дані про статус ЗВК із даних ОАЕ, тоді її клінічна важливість буде значно підсилена”.

Вказана ціль була досягнута в роботі [15], де було звернено увагу на те, що викликана ОАЕ (ВОАЕ) у відповідь на широкосмуговий імпульс на частотах максимуму має форму імпульсної функції (ІФ) ідеального фільтру з прямокутною амплітудно-частотною характеристикою:

$$| \Phi(t) | = \Delta f_i \cdot \frac{\sin[\pi \cdot \Delta f_i \cdot (t - t_{3i})]}{[\pi \cdot \Delta f_i \cdot (t - t_{3i})]} \times \cos(\omega_{p_i} \cdot (t - t_{3i})) \quad (5)$$

де Δf_i - смуга пропускання фільтра з резонансною частотою f_{p_i} посередині, Δt_i - інтервал часу між першими нулями огинаючої, t_{3i} - час затримки i - того максимуму. У прикладі ВОАЕ (рис.3) [12] при $t_{31} = 4$ мс середня частота $f_{p1} = 2,5$ кГц, а при $t_{32} = 10$ мс, $f_{p2} = 1$ кГц, тобто $t_{3i} \cdot f_{p_i} \approx 10$. Це частоти першого і другого резонансів середнього

вуха. З цього слідує перший важливий висновок: BOAE характеризує всі відділи вуха, а для їх диференціації потрібна формула (2) для параметра норми середнього вуха.

З форми відгуку на тональне клацання з рівнем звукового тиску 50 дБ з частотою заповнення 1; 1,5; 2; 4 і 6 кГц [16] також показано, що:

1) в інтервалі частот $1 \div 4$ кГц:

$$t_{zi} \cdot f_{pi} \approx 12 \div 20; \quad (6)$$

2) амплітуда BOAE і акустичного стимулу в лінійному режимі зв'язані співвідношенням:

$$p_{BOAE} \approx p_{ст} / 32; \quad (7)$$

3) поперечна складова звукового тиску на мембрану Рейснера завитки внутрішнього вуха лю-

дини $p_{\perp}$ приблизно дорівнює $p_{\parallel} / K_{підс}$ від продольної складової хвилі стискання $p_{\parallel}$. Тут $K_{підс}$ - коефіцієнт підсилення тиску на частоті резонансу. Раніше вважалося, що $K_{підс} \approx 20 \div 30$. Треба вказати на те, що $p_{\perp}$ у вестибулярному каналі завитки виникає із-за її кривизни з радіусом $r(x)$:

$$\frac{\partial p_{\perp}}{\partial r} = -\rho \frac{u^2}{r(x)}, \quad (8)$$

де $\rho \frac{\partial u}{\partial t} = -\frac{\partial p}{\partial x}$, x - координата вздовж вісі завитки, u - швидкість руху частинок в хвилі стискання; p - її звуковий тиск; ρ - густина рідини в каналах завитки.

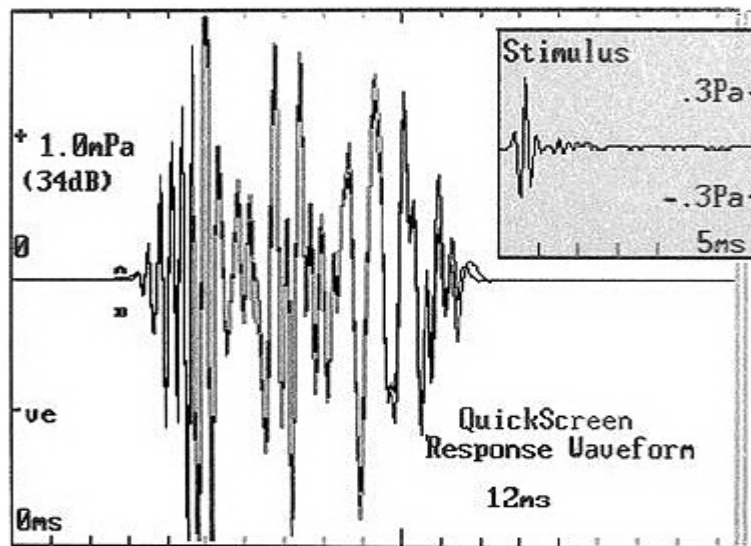

Рис.3. Сигнал отоакустичної емісії, що отриманий на здоровому вусі новонародженого у відповідь на стимул у вигляді клацання, рівень еквівалентного піку якого 84 дБ рівня звукового тиску [12]

Розраховане на основі формули (2) для параметра норми середнього вуха значення $K_{підс} = 115$ (41 дБ) свідчить, що BOAE в середне вуха виходить із завитки через кругле вікно, так як ослаблення в цьому випадку:

$$S_{б.п} / S_{кр.вікн} \approx 32 \ll 115 = K_{підс}. \quad (9)$$

Також важливо відмітити, що $S_{б.п} / S_{кр.вікн}$ не залежить від частоти, звідки слідує, що частотно-часовий спектр BOAE співпадає зі спектром електричних сигналів, які поступають через слухові нерви в слухові відділи центральної нервової системи (ЦНС). Таким чином, розподіл спектру звуку на частотні інтегруючі групи (критичні смуги), який являє собою одну із найбільш важливих властивостей слуху людини, відбувається в акустичному слуховому аналізаторі.

Новий метод дослідження слуху новонароджених. На основі вище викладеного, запропонуємо новий метод універсального аудіологічного скринінгу новонароджених, який буде включати в себе:

1. Визначення за допомогою широкопasmового акустичного вушного ехо-спектрометра безрозмірного параметра середнього вуха, рівність якого одиниці (фактор норми) означає відсутність в ньому уроджених дефектів і втрат слуху. Відношення імітансу на частотах зондового сигналу до імітансу на резонансній частоті ($f_{p1} \approx 660$ Гц у чоловіків та $f_{p1} \approx 1000$ Гц у жінок, та дітей) в децибелах дає криву «аудіологічного»

нуля для окремого пацієнта, аналогічну статистику кривій для суб'єктивного аудіометра, при тому зі значно вищою точністю.

Значення імітансу на резонансній частоті дає: мінімальний коефіцієнт відбиття та максимальний коефіцієнт проходження звуку по енергії, рівний 0.5; коефіцієнт підсилення тиску в ланцюзі слухових кісточок, рівний 115 (41 дБ) незалежно від статі, що дорівнює щільності між аудіограмами повітряної і кісткової провідності; важільне відношення слухових кісточок, рівне 5.8; значення площі барабанної перетинки – різне для чоловічого та жіночого вуха.

2. У випадку, коли параметр норми одного вуха дорівнює одиниці, другого більше одиниці, а значення імітанса на резонансній частоті і самі частоти однакові (вроджений дефект вуха), втрати слуху в ньому визначаються як $20\lg V_{np}(226)/V_n(226)$. При цьому дефект при суб'єктивній аудіометрії не може бути виявлений.

Вимірювання іпсилатерального АР в цьому випадку показує, що для вуха з дефектом його поріг збільшується, а амплітуда зменшується не лише на частоті 500 Гц, як можна було чекати, але і на частоті 1000 Гц, що вказує на існування автономної нервової системи слизової оболонки барабанної перетинки і її участь в іннервації внутрішньовушних м'язів. Це пояснює ті факти, що АР найбільш чутливий з усіх тестів для визначення порушень в середньому вусі; реєстрацію АР застосовують для оцінки результатів стапедопластики, коли позитивний АР вказує не лише на практично повне відновлення трансформованого апарату середнього вуха, але і на збереження адаптаційної захисної функції середнього вуха.

3. Вимірювання акустичного рефлексу внутрішньо вушних м'язів на частотах 500, 1000, 2000, 4000 Гц, що дає криву частотної залежності передавальної функції середнього вуха, а не внутрішнього, як раніше вважалося, коли деякі прилади оснащувалися до 40 тестами акустичного рефлексу для визначення місця і величини втрат слуху, що вважалося основною проблемою використання акустичного рефлексу в універсальних програмах скринінгу слуху новонароджених. Встановлення авторами місця його виникнення призводить до висновку, що і виникнення суб'єктивного вушного шуму відбувається при порушеннях середнього вуха. Цей вивід підтверджується літературними даними про велику ефективність його лікування електричною і акустичною стимуляцією [17].

4. Визначення найбільш виступаючої форманти звука «а» (для дитячого та жіночого голосу це друга форманта (≈ 1000 Гц), а для чоловічого

перша - ($600 \div 700$ Гц) у матері і у дитини. Було вперше встановлено, що вона близька до резонансної частоти середнього вуха в нормі f_{p1} . Це створює основу для нового експрес метода контролю вуха.

5. Визначення частотно-часового спектру ВОАЕ при стимуляції середнього вуха в нормі короткими звуковими імпульсами. Імпульсна функція має вигляд, коли спочатку передається ВЧ максимум спектру (≈ 2600 Гц), а потім НЧ (700 Гц або 1000 Гц) при добротності максимумів $Q \approx 1.6$, рівній добротності максимумів частотної залежності зміщення базиллярної мембрани в локальній точці на ній в експериментах Г.Бекеші. В результаті на частотно-часовому спектрі відбувається загострення на частотах формант, що і забезпечує розбірливість мови.

Крім того, оскільки для дітей стан слуху пов'язаний з розвитком мови і слуховий апарат рекомендується призначати відразу після виявлення дефекту слуху, і краще до 6 місяців, коли дитина починає говорити, то потреба в апаратах з максимумом на 1000 Гц значно більше, чим з 700 Гц. Якщо характеристики вуха і слухового апарату співпадають, то його використання приведе до посилення контрасту. У разі, якщо функціонування зовнішніх волоскових клітин порушується, тобто локальний зворотний зв'язок в завитці істотно ослабляється, то формантна структура звуків, зокрема "а", вже не виділяється. Якщо ж контрастність початкового звуку посилена, то формантна структура залишається навіть при істотному послабленні зворотного зв'язку. Це може бути використано для поліпшення сприйняття звуків пацієнтами з сенсоневральною туговухістю.

Рівність всіх формант звука «а» матері і дитини дає метод дослідження спектра плачу новонароджених, і використання його як паспорта в подальшому спостереженні за розвитком слуху і мови.

Висновки. Запропоновано об'єктивний метод дослідження слуху, який дозволяє вимірювати втрату слуху буквально з дня народження. Основою його є отримання авторами формули для параметру норми середнього вуха людини і принципу відбиття звуку від барабанної перетинки, а також встановлення рівності формант звуку "а" - першої (≈ 700 Гц у чоловіків), другої (≈ 1000 Гц у жінок і дітей) і третьої (≈ 2500 Гц у тих і інших) нижній і верхній резонансним частотам вуха.

Головною перевагою розробленого методу універсального аудіологічного скринінгу новонароджених є повне виключення можливості лікар-

ської помилки, т.я. використовуються кількісні показники стану середнього (2-4) та внутрішнього (6,7) вуха людини.

Надійшла до редакції 27 березня 2017 р.

УДК 534.75

Найда С. А., д.т.н., OrcID [0000-0002-5060-2929](https://orcid.org/0000-0002-5060-2929)

e-mail: sa.naida@aae.kpi.ua

Найда М. С., OrcID [0000-0003-1709-9716](https://orcid.org/0000-0003-1709-9716)

e-mail: naida.nik@gmail.com

Национальный технический университет Украины

«Киевский политехнический институт имени Игоря Сикорского»

МЕТОД УНИВЕРСАЛЬНОГО АУДИОЛОГИЧЕСКОГО СКРИНИНГА НОВОРОЖДЕННЫХ

В работе предложена новая методика скрининга слуха новорожденных на основе следующих результатов исследования слуха: получена формула для параметра нормы среднего уха – условие оптимизации его акустомеханической системы на максимум полосы пропускания в речевом диапазоне частот 500 ÷ 4000 Гц, инвариант уха, безразмерный параметр нормы его состояния; установлено особое место звука “а” в слухо-речевой системе человека; обнаружено врожденный дефект среднего уха и его связь с мутированным геном WFS1, который и белки подобного рода синтезируются в очень небольших количествах во внутреннем ухе; обнаружено место нахождения сенсора акустического рефлекса на барабанной перепонке и его роль в защите слуховых центров мозга от больших интенсивностей звука; измерено с помощью многочастотного тимпанометра величину “щели” (≈ 41 дБ) между аудиограммами воздушной и костной проводимости при полном разрушении цепи слуховых косточек; открыта формула частотно-временной зависимости вызванной отоакустической эмиссии и определены параметры нормы улитки, что делает отоакустическую эмиссию эффективным экспресс -методом объективной дифференциальной диагностики слуха, особенно у новорожденных; установлено, что разделение спектра звука на частотные интегрирующие группы, представляющее собой одно из важнейших свойств слуха, происходит в улитке внутреннего уха, а не в сенсоневральной системе, как считалось ранее (это имеет принципиальное значение для индивидуальной настройки слуховых аппаратов и оптимального кодирования звука в кохлеарном импланте); показано, что форма стимула вызванной отоакустической эмиссии в наружном слуховом проходе имеет вид импульсной функции среднего уха, а не короткого (широкополосного) звукового импульса, как при подаче в “калибровочную” камеру с жесткими стенками; установлено, что амплитуда вызванной отоакустической эмиссии характеризует состояние среднего уха, а частотно - временная зависимость – улитки внутреннего уха.

Библ. 16, рис. 3.

Ключевые слова: среднее ухо; резонансная частота среднего уха; формула для параметра нормы среднего уха; импеданс

UDC 534.75

S. A. Naida, Dr.Sc. (Eng.), OrcID [0000-0002-5060-2929](https://orcid.org/0000-0002-5060-2929)

e-mail: sa.naida@aae.kpi.ua

M. S. Naida, OrcID [0000-0003-1709-9716](https://orcid.org/0000-0003-1709-9716)

e-mail: naida.nik@gmail.com

National Technical University of Ukraine "Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute"

METHOD OF UNIVERSAL AUDIOLOGICAL SCREENING OF NEWBORNS

The article presents the new technique of screening of hearing of newborns on the basis of the following results of a research of hearing: the formula for the parameter of a norm of a middle ear – a condition of optimization of its acoustic - mechanical system on a bandpass range maximum in the speech range of the frequencies of $500 \div 4000$ Hz, an ear invariant, the dimensionless parameter of a norm of its status is received; the special place of a sound "and" in hearing - speech system of the person is set; it is revealed congenital defect of a middle ear and its communication with the mutated gene of WFS1 which and proteins of this sort are synthesized in very small amounts in an inner ear; the location of a sensor of an acoustic reflex on an eardrum and its role in protection of acoustical cents of a brain against a sound of big intensity is revealed; it is measured by means of a multifrequency tympanometer value of "slot" (≈ 41 dB) between audiograms of air and bone conductivity in case of final fracture of a circuit of acoustical stones; the formula of time-and-frequency dependence of called otoacoustic emission is open and parameters of a norm of a snail are determined that does otoacoustic emission effective the express - method of objective differential diagnostics of hearing, especially at newborns; it is set that division of an audio spectrum into the frequency integrating groups, the representing one of the most important properties of hearing, occurs in a snail of an inner ear, but not in sensorineural system as it was read earlier (it has basic value for individual preference of hearing aids and optimum coding of a sound in a cochlear implant); it is shown that the form of an incentive of called otoacoustic emission in outside acoustical pass has an appearance of impulse function of a middle ear, but not short (broadband) sound pulse, as in case of submission in the "gauge" camera with rigid walls; it is set that amplitude of called otoacoustic emission characterizes a status of a middle ear, and it is frequency - temporal dependence – snails of an inner ear.

Ref. 16, fig. 3.

Keywords: middle ear; resonant frequencies of the middle ear; formula for the middle ear norm parameter; impedance; tympanometry

References:

- [1]. L. A. Zarytskyi, Khvoroby vukha, nosa i horla [Diseases of the ear, nose and throat], Derzhmedvydav URSR, Kyiv, 1961. 422 p.
- [2]. S. A. Naida, "Formula serednoho vukha liudyny v normi. Vidbyvannia zvuku vid barabanno peretyny [Formula human middle ear normal. Reflection of sound from the eardrum]," Akustychnyi visnyk, No.3, pp.46-51, 2002.
- [3]. F. Zwislocki, "Some measurements of the impedance of the eardrum," The Journal of the Acoustical Society of America, V. 29, pp.349–356, 1957.
- [4]. V. S. Didkovskiy, S.A. Naida, "Building-up principles of auditory echoscope for diagnostics of human middle ear," Radioelectronics and Communications Systems, V. 59, No. 1, pp. 39-46, 2016. DOI: [10.3103/S0735272716010039](https://doi.org/10.3103/S0735272716010039).
- [5]. S. A. Naida, "Matematicheskaya model srednego uha cheloveka [Mathematical model of the human middle ear]," Elektronika i svyaz, No. 15, pp.49-50, 2002.
- [6]. S. A. Naida, "Model zviazanykh konturiv u teorii novykh shyrokosmuhovykh elektroakustychnykh prykladiv dlia medytsyny, i v teorii slukhu [Model related units in the new theory broadband electroacoustic devices for medicine, and in theory hearing]," Naukovi visti NTUU "KPI", No. 1, pp. 94-99, 2004.
- [7]. Sergey Naida, "New possibilities of the tympanoplasty after the discovery of the formula for the middle ear norm parameter," Proc. of IEEE XI-th Int. Conf. Perspective technologies and methods in MEMS design (MEMSTECH 2015), pp. 96-101, 2-6 September 2015, Lviv - Polyana, Ukraine.
- [8]. S. A. Naida, "Pro spivvidnoshennia mizh parametramy standartnoi (226 Hts) tympanohramy vukha i ploshcheiu barabanno peretyny [On the relation between the parameters of the standard (226 Hz) tympanohramy ears and the area of the eardrum]," Naukovi Visti NTUU "KPI", No. 6, pp. 121-125, 2003.
- [9]. Sergey Naida, "About the Efficiency and Costs Ratio of the Hearing Screening of the Newborns," Proc. of IEEE XI-th Int. Conf. Perspective technologies and methods in MEMS design (MEMSTECH 2015), pp.61-65, 2-6 September 2015, Lviv - Polyana, Ukraine.
- [10]. A. C. Goncalves, T.D. Matos, H.R. Simoes-Teixeira, Machado M. Pimenta, M. Simao, O.P. Dias, M. Andrea, G. Fialho, H. Caria, "WFS1 and non-syndromic low-frequency sensorineural hearing loss: a novel mutation in a Portuguese case," Gene, V. 538, No. 2, pp. 288–291, 2014. DOI: [10.1016/j.gene.2014.01.040](https://doi.org/10.1016/j.gene.2014.01.040).

- [11]. T. G. Markova, A. V. Polyakov, "Uspekhi geneticheskogo testirovaniya i voprosy profilaktiki nasledstvennyh narushenij sluha [Advances in genetic testing and the prevention of hereditary hearing impairment]," Vestnik otorinolaringologii, No. 4, pp.7-10, 2007.
- [12]. D. T. Kemp, "Otoacoustic emissions, their origin in cochlear function, and use," *Br. Med. Bull.*, V. 63, pp. 223-241, 2002. DOI: [10.1093/bmb/63.1.223](https://doi.org/10.1093/bmb/63.1.223).
- [13]. D. T. Kemp "Stimulated acoustic emissions from within the human auditory system," *Journal of the Acoustical Society of America*, V. 64, No. 5, pp. 1386-1391, 1978. DOI: [10.1121/1.382104](https://doi.org/10.1121/1.382104)
- [14]. D. T. Kemp, *Understanding and using otoacoustic emissions*, U.K., Otodynamics Ltd, 1997. 12 p. ISBN: [1901739007](https://www.isbn-international.org/product/9781901739007).
- [15]. S. A. Naida, "Otoakusticheskaya ehmissiya – impulsnaya funkciya uha, klyuch k optimalnomu kodirovaniyu zvuka v ulitkovom implantate [Otoacoustic emission is the pulse function of the ear, the key to optimal coding of sound in the cochlear implant]," *Dopovidi Natsionalnoi akademii nauk Ukrainy*, No. 5, pp. 174-180, 2005.
- [16]. YU. K. Sokolov, V. G. Bazarov, B. YA. Limar, A. I. Radchenko, A. I. Cybulko, "Audiometriya po vyzvannoj otoakusticheskoy ehmissii i perspektivy ee ispol'zovaniya v diagnostike zabolevanij preddverno-ulitkovogo organa [Audiometry for induced otoacoustic emission and the prospects for its use in the diagnosis of pre-tyrosine organ disease]," *Zhurnal vushnykh, nosovykh i horlovykh khvorob*, No. 2, pp. 38-45, 1990. URL: <https://ukrhealth.net/vushnij-shum-i-jogo-likuvannya/>.